

Akademija pravnih znanosti Hrvatske

Godišnji znanstveni skup 2018. godine

Hrvatska u Europskoj uniji – pet godina poslije

**u suradnji s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Rijeci
i uz njegovu potporu**

Rijeka, 25. i 26. listopada 2018.

Programski i organizacijski odbor:

prof. dr. sc. Ivan Koprić, prof. dr. sc. Davor Derenčinović,
prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić, prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević,
izv. prof. dr. sc. Irena Majstorović

Tajnik Programskog i organizacijskog odbora:

Kristian Relković

Urednik publikacije:

prof. dr. sc. Ivan Koprić

PROGRAM GODIŠNJEGA ZNANSTVENOG SKUPA 2018. GODINE

Četvrtak, 25. listopada 2018.

11:00 – 11:30 Otvaranje skupa s uvodnim obraćanjima predsjednika Akademije pravnih znanosti Hrvatske prof. dr. sc. Davora Derenčinovića, dekanice Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci prof. dr. sc. Vesne Crnić-Grotić i predsjednika Znanstvenog vijeća Akademije pravnih znanosti Hrvatske prof. dr. sc. Ivana Koprića

voditeljica: prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević

- 11:30 – 11:50 prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić: Obveza zaštita manjina od Kopenhagena do danas
- 11:50 – 12:10 doc. dr. sc. Mato Palić: Može li primjena prava Europske unije ograničiti reviziju Ustava Republike Hrvatske
- 12:10 – 12:30 doc. dr. sc. Anamarija Musa: Transpozicija prava Europske unije u Republici Hrvatskoj: uloga državne uprave
- 12:30 – 12:50 doc. dr. sc. Goranka Lalić Novak, doc. dr. sc. Teo Giljević: Pravno i institucionalno uređenje integracije u Republici Hrvatskoj – prema europskom modelu
- 12:50 – 13:10 prof. dr. sc. Ivan Koprić, doc. dr. sc. Mihovil Škarica, dr. sc. Iva Lopižić: Hrvatska lokalna samouprava u Europskoj uniji – prilagodbe, prilike i scenariji
- 13:10 – 13:30 doc. dr. sc. Romea Manojlović Toman, dr. sc. Tijana Vukojičić Tomić, prof. dr. sc. Ivan Koprić: Neuspješna europeizacija hrvatske mjesne samouprave: nedovoljna atraktivnost ili loše institucionalno oblikovanje
- 13:30 – 14:20 *Stanka za ručak*

voditelj: prof. dr. sc. Davor Derenčinović

- 14:20 – 14:40 prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević: Porezni predmeti u postupcima pred Europskim sudom – hrvatski izazovi i moguća rješenja
- 14:40 – 15:00 prof. dr. sc. Hrvoje Arbutina: Porezna transparentnost vs. zaštita informacija u području poreza – pet godina nakon ulaska u članstvo Europske unije

- 15:00 – 15:20 dr. sc. Kristian Turkalj: Praksa Suda Europske unije u pogledu čuvanja podataka (*data retention*)
- 15:20 – 15:40 doc. dr. sc. Dunja Duić, izv. prof. dr. sc. Tunjica Petrašević: Analiza postupaka zbog povrede prava Europske unije pokrenutih protiv Republike Hrvatske i prethodnih pitanja hrvatskih sudova
- 15:40 – 16:00 mr. sc. Igor Materljan: Hrvatski predmeti pred sudovima Europske unije
- 16:00 – 16:30 *Stanka za kavu i osvježenje*

voditelj: prof. dr. sc. Ivan Koprić

- 16:30 – 16:50 prof. dr. sc. Davor Derenčinović: Iskustva u primjeni europskog uhidbenog naloga
- 16:50 – 17:10 izv. prof. dr. sc. Damir Primorac, Maja Buhovac, Marko Pilić: Europski istražni nalog kao novi instrument pravosudne suradnje država članica u kaznenim predmetima
- 17:10 – 17:30 doc. dr. sc. Ante Novokmet: Hrvatski kazneni postupak u procjepu između konvencijskog, ustavnog i europskog kaznenog prava – iskustva i izazovi
- 17:30 – 17:50 prof. dr. sc. Nenad Hlača: Ljudska prava u siromaštvu: siromaško pravo
- 17:50 – 18:10 prof. emeritus dr. sc. Šime Ivanjko: Slovenija i Hrvatska u Europskoj uniji – usporedba i učenje iz iskustva
- 18:10 – 18:30 prof. dr. sc. Budislav Vukas, ml., Tomislav Dagen: Počeci dugog (kamenitog) putovanja Republike Hrvatske prema Europskoj uniji – 1990., 1991., – pravnopovijesna gledišta
- 18:30 – 19:00 *Rasprava*

VEČERA

Petak, 26. listopada 2018.

voditeljica: prof. dr. sc. Nada Bodiroga-Vukobrat

- 09:00 – 09:20 prof. dr. sc. Dubravka Hrabar: Posredni utjecaj Vijeća Europe na Europsku uniju u svjetlu Istanbulske konvencije i hrvatska stvarnost
- 09:20 – 09:40 izv. prof. dr. sc. Irena Majstorović: Mehanizam pojačane suradnje Europske unije i hrvatsko obiteljsko pravo

- 09:40 – 10:00 izv. prof. dr. sc. Ivana Kunda: Uobičajeno boravište djeteta u praksi hrvatskih sudova
- 10:00 – 10:20 doc. dr. sc. Sandra Winkler: Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi
- 10:20 – 10:40 dr. sc. Danijela Vrbljanac: Pravo mjerodavno za povrede prava osobnosti u novom Zakonu o međunarodnom privatnom pravu: je li prihvaćeno rješenje najbolje
- 10:40 – 11:00 izv. prof. dr. sc. Mirela Župan: 50 godina europske pravosudne suradnje u građanskim stvarima – 5 godina hrvatske primjene
- 11:00 – 11:30 *Stanka za kavu i osvježenje*

voditelj: prof. dr. sc. Nenad Hlača

- 11:30 – 11:50 prof. dr. sc. Nada Bodiroga-Vukobrat, doc. dr. sc. Ana Pošćić, doc. dr. sc. Adrijana Martinović: Izazovi liberalizacije tržišta usluga – pet godina članstva u Europskoj uniji
- 11:50 – 12:10 izv. prof. dr. sc. Vlatka Butorac Malnar: Provedba prava tržišnog natjecanja: što (ni)smo naučili iz prava Europske unije
- 12:10 – 12:30 izv. prof. dr. sc. Emilia Mišćenić, Iva Mamilović: Učinkovitost provedbe Direktive Europske unije o nepoštenoj poslovnoj praksi u hrvatskom pravnom sustavu
- 12:30 – 12:50 izv. prof. dr. sc. Sandra Laleta: Restrukturiranje trgovačkih društava – neka pitanja primjene europskih direktiva u hrvatskom pravu
- 12:50 – 13:10 doc. dr. sc. Dejan Bodul, dr. sc. Jelena Čuveljak, doc. dr. sc. Jakob Nakić: Pet godina recepcije europskih propisa u području stečajnog zakonodavstva
- 13:10 – 13:30 doc. dr. sc. Davorin Pichler: Ugovor o lobiranju u pravnoj teoriji i praksi
- 13:30 – 14:20 *Stanka za ručak*

voditeljica: prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić

- 14:20 – 14:40 prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača, izv. prof. dr. sc. Gabrijele Mihelčić, doc. dr. sc. Maša Marochini Zrinski: Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu u europskim nacionalnim pravnim sustavima, praksi Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava
- 14:40 – 15:00 doc. dr. sc. Iva Tuhtan Grgić: Izazov usklađivanja materije gospodarskog korištenja pomorskog dobra s europskim pravom

- 15:00 – 15:20 doc. dr. sc. Paula Poretti: Postulati prava Europske unije u građanskom parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti
- 15:20 – 15:40 dr. sc. Ivan Tot: Dekodifikacija obveznog prava i pravna stečevina Europske unije
- 15:40 – 16:20 *Rasprava*
- 16:20 – 16:50 *prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić, prof. dr. sc. Davor Derenčinović, prof. dr. sc. Ivan Koprić: Rezime i zatvaranje službenog dijela znanstvenog skupa*

SAŽETCI IZLAGANJA

prof. dr. sc. Hrvoje Arbutina

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

POREZNA TRANSPARENTNOST VS. ZAŠTITA INFORMACIJA U PODRUČJU POREZA – PET GODINA NAKON ULASKA U ČLANSTVO EUROPSKE UNIJE

Transparentnost poreznog obveznika, tj. dostupnost svih informacija potrebnih za provedbu učinkovita oporezivanja, jedna je od bitnih novijih karakteristika razvoja poreznih sustava država članica Europske unije. Recipročno, javlja se i zahtjev za transparentnošću poreznih administracija – naime, potreba da porezni obveznici država članica imaju što bolja saznanja o načinu postupanja i o načelima na kojima porezne administracije zasnivaju svoj odnos prema njima. S druge je strane, na općenitoj razini, suprotan zahtjev za zaštitu privatnosti zaštitom osobnih podataka kojima druge osobe mogu raspolagati samo nakon odobrenja fizičke osobe na koju se ti podatci odnose, također aktualna tema i predmet najnovije regulacije europskim obvezujućim propisom.

Republika Hrvatska u svojoj legislativi slijedi te u osnovi proturječne trendove. U velikoj mjeri zahvaljujući razvoju informatičkih tehnologija porezna administracija ima obuhvatne uvide u informacije o poreznim obveznicima, što pojednostavnjuje i ubrzava utvrđivanje porezne obveze, ali istodobno izlaže poreznog obveznika u određenim aspektima njegove privatnosti, pa zaštita porezne tajne dobiva na važnosti u odnosu na prijašnje stanje. Institut obvezujućih mišljenja, kao sredstvo predvidljivosti porezne situacije i za poreznog obveznika i za poreznu administraciju, također je uveden u hrvatski porezni sustav u skladu s europskim rješenjima. Ali u hrvatski pravni sustav uveden je, prihvaćanjem Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka (GDPR), i sustav vrlo restriktivne dostupnosti podataka o fizičkim osobama uz zapriječene visoke kazne za kršenja tajnosti podataka. Time su stvoreni uvjeti za tenziju, na normativnoj i provedbenoj razini, između zahtjeva za transparentnošću s jedne strane i zaštite osobnih podataka s druge, a ta je tenzija osobito prisutna u području oporezivanja.

Opisuju se karakteristike te tenzije – ne i načini njezina rješavanja jer su, i teorijski i što se tiče praktične provedbe, pitanja tek postavljena s obzirom na to da je riječ o najnovijim trendovima i promjenama čiju bit i posljedice tek treba razmotriti u cjelini, za što je potrebno vrijeme, napose kad je riječ o primjeni propisanih rješenja.

Ključne riječi: porezna transparentnost, razmjena informacija, zaštita osobnih podataka, porezna tajna, obvezujuće mišljenje, Opća uredba o zaštiti osobnih podataka, Opći porezni zakon

**prof. dr. sc. Nada Bodiroga-Vukobrat, doc. dr. sc. Ana Pošćić,
doc. dr. sc. Adrijana Martinović**

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

IZAZOVI LIBERALIZACIJE TRŽIŠTA USLUGA – PET GODINA ČLANSTVA U EUROPSKOJ UNIJI

Sloboda pružanja usluga kao jedna od temeljnih gospodarskih sloboda omogućava svakom državljaninu države članice koji je zakonito nastanjen u državi članici Europske unije stalno i povremeno pružanje usluga u drugoj državi članici bez ograničenja i pod istim uvjetima kao i državljani te države pod uvjetom da time ne krši odredbe o poslovnom nastanu.

Sve veća specijalizacija u pojedinim profesijama, realnost na unutarnjem tržištu, kao i protekcionističke zapreke nacionalnih zakonodavstava zemalja članica sve više utječu na veću složenost te materije. Tu posebice dolazi do izražaja pravna kultura država članica na temelju vrijednosti i pretpostavki kako regulirati aktivnosti ljudi i obavljanja poslova pružanja usluga. Sve veći obujam usluga i sve veća specijalizacija povećali su broj i razinu profesionalnih aktivnosti koje reguliraju države i/ili njihova regulatorna tijela.

Osim odredaba Ugovora o funkcioniranju Europske unije jedinstven europski okvir za pružanje usluga čine brojni sekundarni pravni izvori koji imaju cilj olakšati djelovanje slobode pružanja usluga, uspostaviti zajednička pravila i olakšati administrativnu suradnju. U tom je smislu najvažnija Direktiva 2006/123/EZ o uslugama o unutarnjem tržištu koja je implementirana u Zakon o uslugama iz 2011. Zakonom se nastoji pružateljima usluga olakšati ostvarivanje slobode poslovnog nastana te slobodno kretanje usluga uz istodobno održavanje visoka stupnja kvalitete usluga.

Od država članica zahtijeva se konstantno uklanjanje zapreka slobodi pružanja usluga u nizu djelatnosti te se tako u Hrvatskoj kontinuirano provodi liberalizacija tržišta usluga raznim administrativnim i poreznim rasterećenjima, ali i promjenom raznih sektorskih propisa koji imaju utjecaj na funkcioniranje slobode poslovnih nastana i slobode pružanja usluga. Temeljna su načela liberalizacije tržišta usluga propisana u Zakonu o uslugama, pri čemu je u posljednjih pet godina postignut velik napredak.

Poseban je izazov za Republiku Hrvatsku trend servisizacije industrije koji je već neko vrijeme prisutan na globalnom tržištu. Riječ je o kompleksnu interdisciplinarnu konceptu koji se temelji na međusobnoj povezanosti zahtjeva za povećanjem konkurentnosti industrijske proizvodnje uz prateću ulogu usluga, posebice profesionalnih i poslovnih usluga. Pojam servisizacije industrije uglavnom se spominje u *soft-law* dokumentima pri čemu ostaje vidjeti kako će u budućnosti tomu pitanju pristupiti tijela Europske unije, što će svakako imati i implikacije na regulaciju tih pitanja u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: sloboda pružanja usluga, liberalizacija tržišta usluga, Europska unija, Republika Hrvatska, servisizacija industrije

doc. dr. sc. Dejan Bodul, dr. sc. Jelena Čuveljak, doc. dr. sc. Jakob Nakić

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

PET GODINA RECEPCIJE EUROPSKIH PROPISA U PODRUČJU STEČAJNOG ZAKONODAVSTVA

Pravna sistematika, pravna tehnika i dosljednost u normiranju stečajne regulative kvalitetne su, čemu su pridonijeli i trgovački sudovi sudskom praksom i svojim postupanjima te intenzivnim i konstantnim razrađivanjem zakonskih rješenja. Uvažavajući činjenicu da je problematika stečajnog postupka i u zemljama s dugom tržišnom tradicijom dinamično područje u kojem se traže nova rješenja koja će pratiti trend promjena u međunarodnoj ekonomiji, pitanje svrsishodnosti i potrebe implementacije izmjena i dopuna Stečajnog zakona, u kontekstu osuvremenjivanja *de lege lata* rješenja, iznimno je aktualno. Cilj je rada analizirati posljednjih pet godina implementacije europskih stečajnih normi i posljedične revizije insolventijskih propisa, a sve da bi se utvrdilo je li se usavršio i poboljšao nacionalni režim stečajnog postupka, dakle materijalno stečajno pravo te proceduralni mehanizam za olakšavanje učinkovitijeg rada na predmetima. Kompleksnost predmeta istraživanja i postavljeni zadatci uvjetovali su izbor metoda pa je u istraživanju ponajprije upotrijebljen povijesnopravni, normativnopravni te statistički metodološki pristup. U radu se analizira i praksa europskih sudova jer saznanja o tome mogu biti ključna za razumijevanje problematike rada. Premda su provedene analiza postupka korporativnog stečaja i analiza postupka potrošačkog stečaja, ograničenost prostora ne dopušta detaljnu raščlambu te problematike, pa je rad ograničen na neke aspekte analize insolventijskih propisa posljednjih pet godina.

Ključne riječi: hrvatsko stečajno pravo, posljednjih pet godina, pravna kultura, smjeroni promjene

**prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača, izv. prof. dr. sc. Gabrijela Mihelčić,
doc. dr. sc. Maša Marochini Zrinski**

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

UZROČNA VEZA KAO PRETPOSTAVKA ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU U EUROPSKIM NACIONALNIM PRAVNIM SUSTAVIMA, PRAKSI SUDA EUROPSKE UNIJE I EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Autorice u radu prvo navode neke zajedničke karakteristike pristupa uzročnoj vezi kao pretpostavci odgovornosti za štetu u nacionalnim odštetnopravnim sustavima država članica. To su izostanak jedinstvenog pravila o uzročnosti, razlikovanje dviju razina uzročnosti (stvarne i pravne) te prepuštanje definiranja pojma uzročne veze, a djelomično i utvrđivanja pretpostavki za njezino postojanje i njezina dosega sudskoj praksi. Nakon toga prikazuju kako se o nekim pitanjima u vezi s uzročnom vezom očitovao Sud Europske unije u odlukama u postupcima provedbe prava (temeljne karakteristike uzročne veze koje je isticao u nekim odlukama o odgovornosti države i odgovornosti Unije za štetu) i odlukama u postupcima tumačenja prava u povodu prethodnih pitanja koje su postavili nacionalni sudovi (uzročna veza kod odgovornosti za štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja i teret dokaza uzročne veze kod odgovornosti za štetu od neispravna proizvoda). Na kraju se analizira specifična uzročna veza čije se postojanje između štetnog djelovanja (utjecaja) i povrede zaštićenoga konvencijskog prava i onoga što je država činila ili trebala činiti, ali nije (tj. propuštala je) traži kako bi se u praksi Europskog suda za ljudska prava pružila zaštita povrijeđenom pravu iz Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao, primjerice, pravu na život u zdravoj životnoj sredini iz članka 8. U tom kontekstu promatraju se njezina posebna obilježja kao i elementi koji utječu na uzročnu vezu kao pretpostavku odgovornosti za štetu: kategorija minimalnog stupnja ozbiljnosti i njegovo stupnjevanje te opseg (i vrsta) zaštite prava na život u zdravoj životnoj sredini preko paradigme pozitivnih/negativnih obveza država ugovornica. Nakon prikaza temeljnih karakteristika uzročne veze na sve tri razine odštetnog prava u Europskoj uniji autorice u zaključnim napomenama analiziraju utjecaj prakse Suda Europske unije i Europskog suda za ljudska prava na uzročnu vezu kao pretpostavku odgovornosti za štetu u nacionalnim pravnim sustavima općenito, a posebno u hrvatskome.

Ključne riječi: odgovornost za štetu, uzročna veza, stvarna uzročnost, pravna uzročnost, protupravnost, Sud Europske unije, Europski sud za ljudska prava

izv. prof. dr. sc. Vlatka Butorac Malnar

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

PROVEDBA PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA: ŠTO (NI)SMO NAUČILI IZ PRAVA EUROPSKE UNIJE

Povijesno gledano, pravila o zaštiti tržišnog natjecanja u Republici Hrvatskoj rezultat su dobrovoljne harmonizacije s pravom Europske unije do koje je došlo već s prvim pokušajima regulacije tog područja i nastavilo se većim intenzitetom svakom sljedećom izmjenom Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja. Standardi i kriteriji Europske unije koji proizlaze iz primjene pravila o tržišnom natjecanju također su se počeli primjenjivati u Republici Hrvatskoj mnogo prije negoli je ona postala državom članicom. Takvo postupanje temeljilo se na Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju iz 2001., a još 2008. bilo je i predmetom pozitivne ocjene Ustavnog suda Republike Hrvatske. Moglo bi se stoga reći da provedba prava tržišnog natjecanja u Republici Hrvatskoj ima svoju europsku dimenziju od samih početaka zakonodavnog reguliranja tržišnog natjecanja kao i djelovanja nadležnih tijela u tom području.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, kao i u brojnim drugim područjima, dolazi do još većih prava, ali i obveza u primjeni prava Europske unije, pa tako Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja postaje tijelo ovlašteno za izravnu primjenu čl. 101. i 102. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, a samim time, zajedno s nadležnim nacionalnim sudovima, izravno odgovorna za ujednačenu primjenu europskog prava tržišnog natjecanja. Dok se Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja pokazala na razini toga odgovornog zadatka, nacionalni sudovi nedosljedno, a katkad i pogrešno, primjenjuju pravnu stečevinu u tom području, što je razvidno iz prakse Visokoga upravnog suda, ali i recentnih odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske. U tom je smislu nužno razmotriti granice obveza koje za Republiku Hrvatsku proizlaze iz Ugovora o funkcioniranju Europske unije u području prava tržišnog natjecanja te kroz tu prizmu analizirati predmetne odluke i njihove posljedice.

Ključne riječi: tržišno natjecanje, pravo Europske unije, harmonizacija prava, Ugovor o funkcioniranju Europske unije, Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, sudska praksa

prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

OBVEZA ZAŠTITA MANJINA OD KOPENHAGENA DO DANAS

Hrvatska je na putu prema Europskoj uniji morala udovoljiti nizu zahtjeva. Unija je uvjete propisala na sastanku Europskog vijeća u Kopenhagenu 1993. godine, a prva skupina tih uvjeta odnosila se na zaštitu ljudskih prava i osobito prava manjina. Zaštita manjina bila je posebno važna u kontekstu oružanog sukoba koji se vodio na području bivše Jugoslavije. Tijekom 90-ih godina Hrvatska je postala strankom međunarodnih ugovora Vijeća Europe koji su se odnosili na zaštitu manjina te je ratificirala Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina i Europsku povelju za zaštitu regionalnih i manjinskih jezika, a onda i donijela temeljne zakone za njihovu implementaciju. Prihvaćanjem navedenih ugovora Hrvatska se podvrgnula i međunarodnom nadzoru primjene i poštivanja svojih međunarodnih obveza. Prikazom i analizom izvještaja nadzornih tijela može se pratiti i u kolikoj je mjeri Hrvatska uspjela u tome.

Ključne riječi: zaštita manjina, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, Europska povelja za zaštitu regionalnih i manjinskih jezika, kriteriji iz Kopenhagena

prof. dr. sc. Davor Derenčinović

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ISKUSTVA U PRIMJENI EUROPSKOG UHIDBENOG NALOGA

Europski uhidbeni nalog jedinstven je pravni instrument koji je uveden u formi okvirne odluke i kojim je supstituiran institut izručenja (ekstradicije) između država članica Europske unije. Riječ je o postupku priznanja i izvršenja odluke stranoga pravosudnog tijela, čime se postupak predaje okrivljenika radi kaznenog progona ili izvršenja kazne ne samo znatno ubrzava nego i depolitizira. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju taj je institut ugrađen u hrvatsko kazneno zakonodavstvo, odnosno u Zakon o pravosudnoj suradnji s državama članicama Europske unije. Rad se bavi analizom odgovarajućih odredaba toga zakona, ali i praksom hrvatskih sudova i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske u provedbi europskoga uhidbenog naloga u situacijama u kojima je Republika Hrvatska izdavateljica i u onima u kojima je ona primateljica, odnosno izvršiteljica naloga. Posebno se obrađuju materija razloga za obligatorno odnosno fakultativno odbijanje izvršenja, načelo razmjernosti i vremenski okvir izvršenja. Analizom primjene toga pravnog instituta u prvih pet godina članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji nastoji se odgovoriti i na pitanje kako otkloniti uočene disfunkcionalnosti u primjeni toga instrumenta na neke druge slične instrumente, u prvom redu europskoga istražnog naloga koji je uveden Direktivom 2014/41 s obvezom transpozicije do 22. svibnja 2017. godine.

Ključne riječi: europski uhidbeni nalog, uzajamno priznanje i izvršenje, načelo razmjernosti

doc. dr. sc. Dunja Duić, izv. prof. dr. sc. Tunjica Petrašević

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

PET GODINA PRIMJENE PRAVA EUROPSKE UNIJE – ANALIZA POSTUPAKA ZBOG POVREDE PRAVA EUROPSKE UNIJE POKRENUTIH PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE I PRETHODNIH PITANJA HRVATSKIH SUDOVA

Ulaskom u članstvo u Europskoj uniji Republika Hrvatska obvezala se poštivati određena pravila igre koja su definirana samim osnivačkim ugovorima (Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije) i praksom Suda Europske unije. U prvom dijelu rada istražuju se pravni problemi s kojima se Republika Hrvatska susreće u primjeni prava Europske unije nakon što je postala punopravna članica Europske unije. Autori analiziraju preporuke Europske komisije upućene Republici Hrvatskoj. Cilj je toga dijela rada izolirati najvažnije probleme s kojima se Hrvatska susreće u prilagodbi članstvu u Europskoj uniji i predložiti izmjene zakonodavstva u cilju izbjegavanja sudskih sporova protiv nje na Sudu Europske unije.

U drugom dijelu rada analizira se primjena prethodnog postupka iz čl. 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na hrvatskim sudovima s posebnim osvrtom na prethodna pitanja koja su u proteklih pet godina hrvatski sudovi uputili Sudu Europske unije. Detektiraju se određeni problemi i nude rješenja kako poboljšati suradnju hrvatskih sudova sa Sudom Europske unije, a sve s ciljem jedinstvena tumačenja i primjene prava Europske unije.

Ključne riječi: Europska unija, Republika Hrvatska, implementacija, postupak zbog povrede prava Europske unije, prethodni postupak, Sud Europske unije

prof. dr. sc. Nenad Hlača

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

LJUDSKA PRAVA U SIROMAŠTVU: SIROMAŠKO PRAVO

Materijalna dobra osobe, obitelji i države pretpostavka su ljudskih prava. U radu se istražuju podatci Eurostata o stanju u Republici Hrvatskoj nakon petogodišnjeg članstva u Europskoj uniji polazeći od Povelje o temeljnim pravima Europske unije koja propisuje da se Unija temelji na nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti kao i na načelima demokracije i vladavine prava. Borbi protiv siromaštva posvećeno je i Vijeće Europe istraživanjem područja „Siromaštvo i nejednakosti u društvu ljudskih prava i paradoksi demokratskih društava – prijedlog za inkluzivno društvo“. Pretpostavka je svih ljudskih prava dostojanstvo ljudskih bića. Istražuje se u kojoj se mjeri u Republici Hrvatskoj kao članici Europske unije ostvaruje članak 34. Povelje o temeljnim pravima Europske unije koji se odnosi na dostojanstvenu egzistenciju.

Ključne riječi: Europska unija, Republika Hrvatska, ljudska prava, siromaštvo, nejednakosti

prof. dr. sc. Dubravka Hrabar

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

POSREDNI UTJECAJ VIJEĆA EUROPE NA EUROPSKU UNIJU U SVJETLU ISTANBULSKE KONVENCIJE I HRVATSKA STVARNOST

Članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji može se promatrati, u smislu proširenja pravnih učinaka europske stečevine, i na posredan način. Naime, i Europskoj uniji nameću se određeni standardi ratifikacijom dokumenata Vijeća Europe, a takav je primjer Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). Iako je Republika Hrvatska ratifikacijom u travnju 2018. postala trideseta članica Vijeća Europe koja ju je ratificirala, pri čemu je sve članice Europske unije nisu ratificirale, nameće se pitanje koji je doseg činjenice da je i sama Europska unija ratificirala navedenu konvenciju. U radu se uspoređuju temeljni dokumenti Europske unije sa sadržajima koje pokriva Istanbulska konvencija i odgovara na pitanje stvara li, odnosno proširuje li, Vijeće Europe europski *acquis* svojim konvencijama kojima pristupa Europska unija te kako se ta činjenica odražava na hrvatsku pravnu zbilju i zakonodavstvo. Jednako tako, valja promotriti u kolikom je opsegu riječ o smanjenju nacionalnoga zakonodavnog suvereniteta i otklona od vlastitih zakonskih rješenja te je li moguće zadržati minimum europeizacije ili ona zalazi, upravo na primjeru Istanbulske konvencije, u vrijednosne sustave svake pojedine države.

Ključne riječi: Europska unija, Vijeće Europe, Republika Hrvatska, Istanbulska konvencija

prof. emeritus dr. sc. Šime Ivanjko

Institut za osiguranje i pravo, Slovenija

SLOVENIJA I HRVATSKA U EUROPSKOJ UNIJI – USPOREDBA I UČENJE IZ ISKUSTVA

U izvještaju se upućuje na pitanja koja su tražila odgovore u proteklih 14 godina u vezi s članstvom Slovenije u Europskoj uniji. Uspoređuje se putove u Europskoj uniji, i to Hrvatske u prvih pet godina i Slovenije u 14 godina članstva. U prvi se plan ističu pravni aspekti članstva Slovenije u Uniji, a osobito se govori o sustavnim pravnim pogreškama koje je činila, što bi mogao biti poticaj i lekcija Hrvatskoj da ne slijedi njezin put. Prikazuje se problematika koju je Slovenija prošla, a koja će za Hrvatsku biti aktualna tek idućih godina.

Ključne riječi: Republika Slovenija, Republika Hrvatska, Europska unija, pravni aspekti članstva, sustavne pravne pogreške

prof. dr. sc. Ivan Koprić, doc. dr. sc. Mihovil Škarica, dr. sc. Iva Lopižić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

HRVATSKA LOKALNA SAMOUPRAVA U EUROPSKOJ UNIJI – PRILAGODBE, PRILIKE I SCENARIJI

Lokalna samouprava u Europi prošla je određenu harmonizaciju pod utjecajem dokumenata i djelovanja Vijeća Europe osobito nakon što je na snagu stupila Europska povelja o lokalnoj samoupravi kao najvažniji međunarodni ugovor te asocijacije koja danas broji 47 zemalja članica. Utjecaj Europske unije pojačan je posebno u smislu regionalne politike, obavljanja lokalnih javnih službi, financiranja lokalne samouprave, načina lokalnog upravljanja, odnosa središnje i lokalnih vlasti, ali u novije vrijeme i nekih drugih tema. Koncept višerazinskog upravljanja (*multi-level governance*) koji zagovara Europska unija počinje se sve više odražavati na položaj lokalnih i drugih subnacionalnih jedinica, i u smislu sve većeg utjecaja u *top-down* stilu i u smislu njihova uključivanja u *bottom-up* stilu. U radu se razmatraju granice utjecaja Europske unije i Vijeća Europe na nacionalne sustave lokalne samouprave, identificiraju se glavni načini utjecaja Europske unije na lokalnu samoupravu kao i načini uključivanja lokalne samouprave u višerazinsko upravljanje te se analizira stanje u Hrvatskoj po glavnim oblicima utjecaja s razine EU-a i uključivanja lokalne samouprave u višerazinsko upravljanje u Uniji. Zaključno, na temelju prethodno provedene analize i trendova u razvoju lokalne samouprave u Europi i Hrvatskoj identificiranih u prethodnim radovima (v. Koprić, 2018) identificiraju se mogući scenariji daljnjeg razvoja i procjenjuje njihova vjerojatnost.

Ključne riječi: lokalna samouprava – Hrvatska, Europska unija, Vijeće Europe, višerazinsko upravljanje

izv. prof. dr. sc. Ivana Kunda

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

UOBIČAJENO BORAVIŠTE DJETETA U PRAKSI HRVATSKIH SUDOVA

Ulaskom u Europsku uniju Hrvatska je postala obvezna primjenjivati brojne uredbe iz područja međunarodnoga privatnog prava o nadležnosti, mjerodavnom pravu i priznanju i ovrsi stranih odluka. Neizostavna poveznica u tim uredbama uobičajeno je boravište s kojim je hrvatska sudska praksa prije ulaska u Europsku uniju dolazila u doticaj vrlo sporadično kao posljedica primjene haških konvencija o međunarodnome privatnom pravu. Stoga je primjena te poveznice bitan preokret u međunarodnome privatnom pravu, posebice obiteljskih odnosa u kojima je dominirala poveznica državljanstva, a bila je prisutna i poveznica prebivališta. Uredba Bruxelles II *bis* kao osnovnu poveznicu za pitanja roditeljske skrbi određuje uobičajeno boravište djeteta. S obzirom na stadije psihološkog razvoja djeteta i promjenjivost stupnja ovisnosti djeteta o osobi koja skrbi za njega, postoje različiti kriteriji za procjenu mjesta u kojem se nalazi djetetovo uobičajeno boravište. Analiza sudske prakse iz navedenog područja trebala bi odgovoriti na pitanje kako su hrvatski sudovi prihvatili taj izazov i je li ostvaren pomak u petogodišnjem razdoblju uzimajući u obzir i činjenicu koncentracije žalbene sudske nadležnosti za ta pitanja. Također bi valjalo propitati trenutačno stanje sudske prakse i prostor u kojem eventualno postoji mogućnost za poboljšanja u primjeni poveznice uobičajeno boravište djeteta.

Ključne riječi: uobičajeno boravište, dijete, obiteljski odnosi, međunarodno privatno pravo, Uredba Bruxelles II *bis*, sudska praksa

izv. prof. dr. sc. Sandra Laleta

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

NEKA PITANJA EUROPSKIH DIREKTIVA U HRVATSKOM PRAVU U POGLEDU RESTRUKTURIRANJA TRGOVAČKIH DRUŠTAVA

Restrukturiranje trgovačkih društava često prouzročuje promjene u uvjetima rada ili radnopravnom statusu radnika. Danas je općeprihvaćeno da bi restrukturiranje trebalo učiniti na socijalno odgovoran način. Europske direktive koje uređuju kolektivne viškove, prijenos poduzeća te stečaj to uzimaju u obzir te obvezuju države članice da u takvim slučajevima osiguraju, među ostalim, što je moguće bolji položaj radnika. Primjena navedenih direktiva u nacionalnim zakonodavstvima, osobito novih država članica, u nekim je segmentima samo formalna, čime velik broj radnika biva isključen iz dosega pravne zaštite koju direktive jamče. U domaćoj literaturi već je upozoreno na važnost dinamičnog tumačenja direktiva koje daje Sud pravde Europske unije, što otvara i pitanje pravne sigurnosti. U radu se analizira novija praksa tog suda vezana uz primjenu navedenih direktiva te relevantna praksa hrvatskih sudova.

Ključne riječi: restrukturiranje, kolektivni viškovi, stečaj, prijenos poduzeća, direktive, implementacija

doc. dr. sc. Goranka Lalić Novak, doc. dr. sc. Teo Giljević

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

PRAVNO I INSTITUCIONALNO UREĐENJE INTEGRACIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ – PREMA EUROPSKOM MODELU

Europska unija sve intenzivnije razvija model integracije migranata u europsko društvo. Iako su prema Osnivačkim ugovorima države članice ponajprije nadležne za politiku integracije, Europska unija može utvrditi mjere kojima se potiče i podupire djelovanje država članica u promicanju integracije. Na razini Europske unije uspješna se integracija državljana trećih zemalja smatra pitanjem od zajedničkog interesa te političkim prioritetom koji je potrebno nastojati ostvariti u okviru različitih područja (obrazovanja, pristupa tržištu rada, socijalne politike i slično) te na različitim razinama (europskoj, nacionalnoj i lokalnoj).

Iako Republiku Hrvatsku obilježava izražena demografska depopulacija i emigracija hrvatskog stanovništva prema zemljama zapadne Europe, bilježi se i trend povećavanja broja migranata koje je potrebno integrirati u hrvatsko društvo. Ponajprije je riječ o izbjegličkoj populaciji s područja obilježenih ratom i sukobima. Do kraja 2017. u Hrvatskoj je međunarodna zaštita priznata za ukupno 485 osoba, a u okviru Europskog sustava za premještanje i preseljenje premještena je ukupno 81 osoba, a preseljeno je njih 40. Zbog migracijskog profila Hrvatske mjere integracijske politike usmjerene su, prije svega, na osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita. Istodobno, indeks razvijenosti politika integracije migranata (MIPEX) s ukupnom ocjenom 44/100 u 2014. pokazivao je da su migranti u Hrvatskoj u mnogim aspektima u nepovoljnijem položaju u odnosu na većinsko stanovništvo.

Cilj je rada analizirati pravno i institucionalno uređenje politike integracije migranata u Hrvatskoj te promjene koje su se u politici integracije dogodile nakon ulaska u članstvo Europske unije. Traži se odgovor na pitanje je li se hrvatska politika integracije u petogodišnjem razdoblju od ulaska u članstvo Europske unije nastavila razvijati u skladu s europskim modelom ili je došlo do reverzibilnosti procesa adaptacije. Naime, iskustva zemalja koje su u članstvo ušle tijekom istočnog proširenja pokazuju da postoji stvarna opasnost da efikasnost u prenošenju pravila tijekom procesa pristupanja („normativni stampedo“) bude zamijenjena neefikasnošću u provedbi pravila u praksi nakon ulaska u članstvo. Stoga je potrebno analizirati stvarne učinke utjecaja Europske unije na politiku integracije u Hrvatskoj, posebno uzimajući u obzir stanje i okolnosti nakon masovnih migrantsko-izbjegličkih kretanja u 2015. i 2016. godini.

Ključne riječi: migranti, integracija migranata – Hrvatska, politika integracije, Europska unija

izv. prof. dr. sc. Irena Majstorović

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

MEHANIZAM POJAČANE SURADNJE EUROPSKE UNIJE I HRVATSKO OBITELJSKO PRAVO

Svrha je rada s gledišta materijalnoga obiteljskog prava rasvijetliti mehanizam pojačane suradnje Europske unije te prednosti i nedostatke koje uvjetuje u nacionalnim obiteljskopравnim sustavima. Naime, premda je obiteljsko pravo zadržano u nadležnosti nacionalnih zakonodavstava država članica Unije, činjenica je da su pomaci u posljednjem desetljeću otvorili brojna pitanja. I sam je mehanizam pojačane suradnje prvi put u povijesti pokrenut upravo vezano uz obiteljskopравno područje.

Tada je 2010. godine prihvaćena Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenjiva na razvod braka i zakonsku rastavu, tzv. Uredba Rim III, kojom se uređuju kolizijskopравna i procesnopравna pitanja uređenja razvoda i rastave braka. Šest godina poslije europske institucije uređuju i pitanja imovinskopравnih uređenja i to u okviru braka te registriranih partnerstva. Očit je stoga nedostatak konsenzusa na razini Unije da se ta pitanja uredi klasičnim aktom sekundarnog zakonodavstva te se pribjegava pojačanoj suradnji premda se doktrinarno ona uvijek objašnjava kao posljednji izlaz.

Značenje je tih uredaba za Republiku Hrvatsku nedvojbeno, to više što će od siječnja 2019. godine uredbe o imovinskopравnim režimima (Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima i Uredba Vijeća (EU) 2016/1104 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava) postati dijelom hrvatskoga nacionalnog prava kao posljedica iskazane namjere uključivanja u taj proces pojačane suradnje. Stoga je važno upozoriti na prijepore koji izvire iz sama procesa, osobito u smislu osnaživanja tzv. višebrzinske Europe kao i na otvorena pitanja utjecaja pojačane suradnje na hrvatsko obiteljsko pravo.

Ključne riječi: pojačana suradnja, obiteljsko pravo, Europska unija, razvod i rastava braka, imovinskopравni režimi

**doc. dr. sc. Romea Manojlović Toman, dr. sc. Tijana Vukojičić Tomić,
prof. dr. sc. Ivan Koprić**

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

NEUSPJEŠNA EUROPEIZACIJA HRVATSKE MJESNE SAMOUPRAVE: NEDOVOLJNA ATRAKTIVNOST ILI LOŠE INSTITUCIONALNO OBLIKOVANJE

Europski upravni prostor leži na dvjema skupinama ljudskih prava od kojih jedna promovira demokratsku otvorenost i participaciju građana, a druga dobro javno upravljanje (Koprić, 2017). Načelo otvorenosti ostvaruje se participacijom građana osobito na lokalnoj razini. Načelo otvorenosti i participacije građana u oblikovanju i provedbi politika istaknula je već Bijela knjiga o europskoj vladavini iz 2001. godine. Iako je državama članicama prepušteno da same uredi načine ostvarenja načela participacije, očekuje se utjecaj europskih standarda u smjeru širenja i poticanja raznih oblika neposrednog sudjelovanja građana i na lokalnoj razini. Povelja o temeljnim pravima kao sastavni dio Lisabonskog ugovora na snazi od 2009. daje nužnu pravnu osnovu objema skupinama ljudskih prava na kojima se temelji europski upravni prostor.

Tradicionalni oblici neposrednog sudjelovanja građana, referendumima, građanske inicijative, zborovi te mjesna samouprava, imaju dugu povijest u Hrvatskoj, a u hrvatsko zakonodavstvo uvedeni su već 1993. Ulazak u Europsku uniju potaknuo je promjene u procesu sudjelovanja građana, no postavlja se pitanje je li utjecao i na jačanje tradicionalnih oblika sudjelovanja građana na lokalnoj razini. Kako prijašnja istraživanja (Koprić i Klarić, 2015; Milošević, 2016; Manojlović Toman i Vukojičić Tomić, 2018) pokazuju da su referendumima, građanske inicijative i zborovi građana marginalizirani i iznimno se rijetko koriste, rad se bavi ulogom mjesne samouprave u jačanju EU-standarda otvorenosti i participacije. Njezina bi se uloga, prema očekivanjima iz drugih europskih zemalja, u europskome višerazinskom sustavu vladavine trebala tijekom vremena pojačavati (cf. Koprić, 2017a; Koprić, 2018).

Pritom se rad orijentira na tri temeljna istraživačka pitanja: a) koja je pravna, a koja stvarna uloga mjesne samouprave u Hrvatskoj, b) može li pridonijeti jačanju participacije građana i načelu otvorenosti te c) koji su razlozi izostanka europeizacije hrvatske mjesne samouprave. Kako bi se navedeno ispitalo, provodi se analiza sadržaja internetskih stranica mjesnih odbora svih hrvatskih gradova te se, slijedeći kategorizaciju koju su postavili Hlepas *et al.* (2018: 7–8) i uz moguću nadopunu u skladu s hrvatskim okolnostima, analizira koja je njihova temeljna uloga te može li ona pridonijeti jačanju participacije građana. Na osnovi dobivenih nalaza iznose se uzroci stanja te preporuke za unaprjeđenje participacije građana preko mjesnih odbora.

Ključne riječi: mjesna samouprava – Hrvatska, europski upravni prostor, mjesni odbor, participacija građana

mr. sc. Igor Materljan

Europska komisija, DG Eurostat, Luxembourg

HRVATSKI PREDMETI PRED SUDOVIMA EUROPSKE UNIJE

Pod hrvatskim predmetima misli se na one u kojima se pojavljuju stranke koje imaju sjedište ili boravište u Republici Hrvatskoj i na one u kojima se kao stranka pojavljuje Republika Hrvatska. Kada je riječ o zahtjevima za prethodnu odluku upućenima Sudu Europske unije, do sada je upućeno 11 zahtjeva. Odluka o zahtjevima donesena je u osam predmeta. U jednom predmetu Sud se proglasio očito nenadležnim za postupanje, dok je u dva predmeta zahtjeve proglasio očito nedopuštenima. U povodu pet zahtjeva Sud je meritorno odlučio dajući traženo tumačenje prava Europske unije. U preostala tri predmeta odluka još nije donesena.

Predmeti koji su okončani postupovnom odlukom analizirat će se zasebno. Riječ je o zahtjevima koji sadržavaju takve nedostatke da se po njima ne može postupati. U predmetima u kojima je donesena meritorna odluka Suda Europske unije posebno će se obraditi određeni predmeti koji imaju veće učinke na hrvatski pravni sustav kao što su predmeti *Pula parking* i *Zulfikarpašić* te predmet *VG Čistoća*. Od predmeta u kojima još nije donesena odluka Suda Europske unije posebno je zanimljiv predmet *AY* zato što se njime traži ocjena ispravnosti postupanja države članice koja nije izdala Europski uhidbeni nalog, što nije uobičajeno.

Predmet su analize i postupci na Općem sudu kojih ima 13. Nadalje, predmet je analize uspjeh u postupku na Općem sudu kao i uspjeh u drugostupanjskom postupku na Sudu Europske unije. Posebna pozornost bit će usmjerena na postupovna pitanja, posebno na nedostatke u pojedinim radnjama koji su isključili da se ispita meritoran zahtjev. Također, pozornost će biti usmjerena na predmete u kojima jezik postupka nije hrvatski, što upućuje na to da stranku nije zastupao hrvatski odvjetnik, kao i na to da su neka pravna područja i pravna sredstva još manje poznata u hrvatskim razmjerima.

Republika Hrvatska tužena je strana u tri predmeta koji se vode zbog neispunjenja obveze. Iako je riječ o postupcima u kojima nije još donesena odluka, na temelju analize dostupne dokumentacije utvrdit će se u kojim pravnim područjima Republika Hrvatska nije navodno ispunila svoje obveze na temelju sekundarnog zakonodavstva i kakve posljedice mogu proizvesti negativne odluke o tome.

Ključne riječi: Sud Europske unije, Opći sud, pravo Europske unije, Republika Hrvatska, postupovne i meritorne odluke

izv. prof. dr. sc. Emilia Mišćenić, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

Iva Mamilović

UČINKOVITOST PROVEDBE DIREKTIVE EUROPSKE UNIJE O NEPOŠTENJOJ POSLOVNOJ PRAKSI U HRVATSKOM PRAVNOM SUSTAVU

Pravo zaštite potrošača relativno je mlada grana prava koja se u hrvatskome pravnom poretku počela razvijati prije petnaest godina prihvaćanjem prvog Zakona o zaštiti potrošača 2003. radi ispunjavanja dužnosti preuzete Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju iz 2001. Proces usklađivanja sa zajedničkom europskom pravnom stečevinom u tom području rezultirao je prihvaćanjem triju Zakona o zaštiti potrošača, ali i paletom posebnih propisa kojima se štite prava potrošača. Danas, pet godina nakon pristupanja Uniji, hrvatsko je pravo zaštite potrošača okarakterizirano iznimnom normativnom fragmentiranošću. Potrošač se izuzev Zakonom o zaštiti potrošača štiti i zakonima o obveznim odnosima, potrošačkom kreditiranju, platnom prometu, alternativnom rješavanju sporova, elektroničkom potpisu, općoj sigurnosti proizvoda, pravu na pristup informacijama te brojnim drugim propisima. Sve to dovodi u pitanje učinkovitost provedbe prava zaštite potrošača. Tako u nedavnoj studiji Europske komisije o provedbi prava zaštite potrošača iz veljače 2018. Komisija u smislu propusta hrvatskih sudova da zajamče učinkovitu zaštitu potrošača u prvom slučaju zaštite kolektivnih interesa Franak napominje da se „hrvatski sudovi, uključujući i Vrhovni sud... još uvijek ne vide u ulozi europskih sudova“.

Od posebne se važnosti za učinkovitost zaštite prava potrošača ističe provedba odredaba Zakona o zaštiti potrošača o nepoštenoj poslovnoj praksi. Riječ je o odredbama horizontalne primjene koje brane nepoštenu poslovnu praksu trgovaca u odnosu na sve B2C (*business-to-consumer*) odnose. Kao kazneno djelo protiv gospodarstva nepoštena poslovna praksa zapriječena je kaznom zatvora do dvije godine u članku 255. Kaznenog zakona. U slučaju *Franak* u prvostupanjskoj presudi Trgovačkog suda u Zagrebu slučajevi nepoštenih poslovnih praksi analiziraju se na više od pedeset stranica obrazloženja presude. Pet godina od pristupanja Hrvatske Uniji hrvatska sudska praksa i drugi primjenjivači prava bore se s nepoštenom poslovnom praksom trgovaca u svim gospodarskim područjima. Pravna fragmentiranošću zajedno s poteškoćama ispravne primjene odredaba o nepoštenoj poslovnoj praksi znatno narušavaju provedbu prava zaštite potrošača. Autorice daju odgovore na brojna pitanja jačanja učinkovitosti provedbe prava zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: nepoštena poslovna praksa, prosječni potrošač, provedba prava zaštite potrošača, učinkovitost prava zaštite potrošača

doc. dr. sc. Anamarija Musa

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

TRANSPOZICIJA PRAVA EUROPSKE UNIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ: ULOGA DRŽAVNE UPRAVE

Prvi je korak u uniformnoj primjeni prava Europske unije poštivanje obveze država članica da transponiraju direktive. Europska komisija prati i objavljuje izvješća koja otkrivaju da je transpozicijski deficit i dalje važan problem poštivanja prava Europske unije. Pritom Komisija, postupajući po članku 258. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, pokreće postupak kojim nastoji državu članicu privoljeti da transponira direktivu, pa i pokretanjem postupka na Europskom sudu (*infringement procedure*). Financijske kazne koje prijete državama članicama za nepoštivanje prava Europske unije kao i političke posljedice koje države snose dio su štete koja nastupa zbog nepravovremene ili nepotpune transpozicije.

Podatci pokazuju da je Komisija, primjerice, u 2016. zatvorila 520 postupka u fazi službenog upozorenja, a 126 slučajeva nakon slanja obrazloženog mišljenja, akta kojim utvrđuje povredu. Iste je godine Sud donio 28 presuda u skladu s člankom 258. Ugovora o funkcioniranju Europske unije od kojih je u 23 slučaja stao na stranu Komisije. Prosječno kašnjenje u transpoziciji direktive iznosi 6-7 mjeseci. Pritom se kao faktori koji utječu na kvalitetu transpozicije u literaturi ističu upravni kapacitet vlade i državne uprave, uključujući koordinacijski kapacitet, politički faktori (stabilnost, orijentacija stranaka), nacionalna pozicija prema sadržaju itd. Također su definirani tzv. *worlds of compliance*, skupine država koje na različite načine pristupaju tom pitanju.

S obzirom na to da je Republika Hrvatska najnovija članica Europske unije koja uglavnom nije bila obuhvaćena opsežnijim znanstvenim istraživanjima, kao i da je u prvo vrijeme imala osobit uspjeh u transpoziciji direktiva, ovaj se rad bavi problematikom transpozicije direktiva Europske unije i osobito ulogom državne uprave u tom procesu. Ključno je istraživačko pitanje uspješnost Republike Hrvatske u transpoziciji direktiva Europske unije u petogodišnjem razdoblju (1. 7. 2013. – 1. 7. 2018.) te faktori na strani državne uprave koji pridonose ili otežavaju transpoziciju. U tom se smislu razmatra problematika transpozicije i transpozicijskog deficita na temelju dosadašnjih znanstvenih istraživanja i teorijskih modela i koncepata, monitoring i podatci o uspjehu transpozicije iz izvješća Europske komisije i statističkih otvorenih podataka te se analiziraju postupci tzv. *infringementa* iz dostupnih baza podataka. U radu se detektiraju ključni čimbenici koji mogu pridonijeti uspješnosti transpozicije te mogućnosti pravnih i institucionalnih prilagodbi sa svrhom njezine kvalitete.

Ključne riječi: pravo Europske unije, Republika Hrvatska, transpozicija, direktiva, *infringement*, državna uprava

doc. dr. sc. Ante Novokmet

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

HRVATSKI KAZNENI POSTUPAK U PROCJEPU IZMEĐU KONVENCIJSKOG, USTAVNOG I EUROPSKOG KAZNENOG PRAVA – ISKUSTVA I IZAZOVI

Hrvatski je kazneni postupak posljednjih deset godina prošao korjenite promjene. Kao jedan od ključnih uvjeta za zatvaranje poglavlja 23. „Pravosuđe i temeljna prava“ još 2008. napuštena je sudska i uvedena državnoodvjetnička istraga. Taj radikalni zaokret u normativnoj strukturi prethodnog postupka kojim su zatvorena vrata 130 godina dugoj tradiciji klasičnoga mješovitog tipa kaznenog postupka otvorio je mnoga pitanja i nedoumice u hrvatskoj pravosudnoj praksi. Na temelju početnih iskustava primjene novog Zakona o kaznenom postupku i reakcija hrvatske kaznenopravne znanosti Ustavni je sud Republike Hrvatske 2012. na dug rok konstitucionalizirao hrvatsko kazneno procesno pravo i nametnuo obveze hrvatskom zakonodavcu da uskladi Zakon s Ustavom. Usklađivanje je koincidiralo s ulaskom Republike Hrvatske u članstvo Europske unije pa je Novela Zakona o kaznenom postupku iz 2013. osim ispunjavanja ustavnopravnih zahtjeva implementirala i važne direktive Europske unije iz područja europskoga kaznenog prava. Od ulaska u članstvo Europske unije do danas hrvatsko je kazneno procesno pravo nastavilo harmonizaciju s europskom pravnom stečevinom, što je zaokruženo Novelom Zakona iz 2017. i implementacijom četiriju novih direktiva, među kojima se osobito ističe Direktiva o pravu na pristup branitelju u kaznenom postupku.

U radu se analizira petogodišnji razvoj hrvatskoga kaznenog procesnog prava razmatranjem važnih izmjena Zakona o kaznenom postupku kao i učinka njihove primjene u pravosudnoj praksi. Taj se razvoj prati i kroz prizmu pojedinih judikata Europskog suda za ljudska prava, jurisprudencije Suda Europske unije i odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, a razmatraju se i komparativna iskustva. Na temelju sveobuhvatne analize usklađenosti hrvatskoga kaznenog procesnog prava s recentnim razvojem kaznenog prava Europske unije daje se zaključni kritički osvrt te odgovori na otvorena pitanja što može biti osnova za buduću, s europskim trendovima usuglašen razvoj hrvatskoga kaznenog procesnog prava.

Ključne riječi: kazneni postupak, pravo Europske unije, Europski sud za ljudska prava, Sud Europske unije, Ustavni sud Republike Hrvatske, europski trendovi

doc. dr. sc. Mato Palić

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

MOŽE LI PRIMJENA PRAVA EUROPSKE UNIJE OGRANIČITI REVIZIJU USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE

Pristupanju u punopravno članstvo Europske unije prethodila je promjena Ustava Republike Hrvatske. Ustavna se transformacija, između ostalog, odnosila i na parcijalni transfer suvereniteta na institucije Europske unije. Odnos nacionalnoga ustavnog prava i prava Europske unije jedno je od najosjetljivijih pitanja članstva. Postoje određene razlike u karakteru toga odnosa prije i nakon donošenja Ustavnog ugovora iz Lisabona. Temeljni je cilj ovoga rada utvrditi postoje li određena ustavna ograničenja koja bi bila normativna zapreka reviziji Ustava Republike Hrvatske i, osobito, odnosi li se to na primjenu prava Europske unije. U tom su smislu vrlo važna stajališta koja je o odnosu Ustava Republike Hrvatske i europskog prava zauzeo Ustavni sud Republike Hrvatske odlučujući u skladnosti s Ustavom Republike Hrvatske dva referendumska pitanja 2015. godine. U radu će se analizirati ustavnopravna utemeljenost navedenih stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske u svjetlu ustavnih normi kojima je predviđen prijenos ustavnih ovlasti. Primjena prava Europske unije u dijelu ostvarivanja njezinih isključivih nadležnosti ograničavajući je čimbenik u nekoj budućoj reviziji Ustava Republike Hrvatske ako bi se takvom revizijom zadiralo u te nadležnosti. Takvo je stajalište vrlo jasno fundirano u ustavnom tekstu i proizlazi iz njegove pravilne interpretacije.

Ključne riječi: revizija Ustava, europsko pravo, Ustavni sud Republike Hrvatske, prijenos ustavnih ovlasti

doc. dr. sc. Davorin Pichler

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

UGOVOR O LOBIRANJU U PRAVNOJ TEORIJI I PRAKSI

Potrebu za pravnom regulacijom djelatnosti lobiranja i postavljanja pravnog okvira ugovora o lobiranju u Republici Hrvatskoj zahtijevaju predstavnici nevladina sektora, ali i predstavnici društva lobista. Iako je zakon koji bi regulirao tu djelatnost uvršten u Akcijski plan Ministarstva pravosuđa još 2009. godine, zbog političkih razloga nikada nije donesen. Pitanje pravne regulacije te djelatnosti i normiranja ugovora o lobiranju akutan je problem zbog percepcije posla lobiranja kao izvora korupcije. Također, lobistički je posao najskuplja konzultantska usluga. Regulacija lobiranja nije jedinstvena ni na području Europske unije. Situacija u zemljama članicama varira od obveznih registara lobista do konkretnih zakonskih rješenja. Neke zemlje već duže vremena razmatraju donošenje posebnih zakona, dok u drugima nema interesa za regulacijom te materije. Slična je situacija i u zemljama jugoistočne Europe. Uspoređuje se zakonsko uređenje djelatnosti lobiranja u kontinentalnoeuropskim pravnim sustavima te u Sjedinjenim Američkim Državama. Daje se odgovor, *de lege ferenda*, na pitanje sadržaja, pravnotehničkog naziva i oblika ugovora o lobiranju, stranačkih uloga te prava i obveza stranaka ugovora. Razmatraju se i određena otvorena pitanja u zakonskoj regulaciji ugovora o lobiranju.

Ključne riječi: djelatnost lobiranja, ugovor o lobiranju, Europska unija, komparativna analiza

doc. dr. sc. Paula Poretti

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

POSTULATI PRAVA EUROPSKE UNIJE U GRAĐANSKOM PARNIČNOM POSTUPKU – OČEKIVANJA NASUPROT REALNOSTI

U hrvatskome su pravnom poretku određeni standardi ljudskih prava ukorijenjeni u praksu postupanja u građanskome sudskom postupku premda su svoje izvorište imali u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a u novije vrijeme i u Povelji Europske unije o temeljnim pravima. Iz toga se da zaključiti da proces europeizacije građanskoga parničnog postupka, koji se zbog rastućeg utjecaja Europske unije na nacionalni građanski parnični postupak tek počinje osvještavati, zapravo već dulje vrijeme traje. Velik doprinos procesu integriranja postulata prava Europske unije u nacionalne građanske parnične postupke daje razvoj sekundarnog prava u okviru pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima posljednjih godina. Uz to, važna je uloga judikature Suda Europske unije te preuzimanja postupovnih pravila implementacijom pojedinih direktiva koje unatoč svojoj materijalnopravnoj prirodi takva pravila sadržavaju. Stoga, polazeći od Rewe-Comet doktrine postupovne autonomije država članica, u radu se istražuje kako je proces europeizacije do sada (pre)oblikovao određene postulate hrvatskoga građanskog parničnog postupka te je li postignut željeni učinak. Pri tome je ključno pitanje na koje se želi odgovoriti jesu li u funkcioniranju građanskog pravosuđenja u Hrvatskoj ostvareni preduvjeti potrebni za uzajamno povjerenje te pravosudnu suradnju s drugim državama članicama te zaštitu temeljnih standarda ljudskih prava koje promiče pravo Europske unije.

Ključne riječi: građanski parnični postupak, europeizacija, Sud Europske unije, direktiva, sekundarno pravo

izv. prof. dr. sc. Damir Primorac, Maja Buhovac, Marko Pilić

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu

EUROPSKI ISTRAŽNI NALOG KAO NOVI INSTRUMENT PRAVOSUDNE SURADNJE DRŽAVA ČLANICA U KAZNENIM PREDMETIMA

Ulazak u Europsku uniju za Hrvatsku je značio posve novo razdoblje u njezinu povijesnom i društvenom razvoju. Na području kaznenog prava to je značilo implementaciju i harmonizaciju niza instituta kojima je cilj olakšati postupanje pravosudnih tijela i njihovu suradnju u kaznenim predmetima između država članica. U pet je godina Hrvatska učinila određene korake na tom putu. Osim analize učinjenog u tom razdoblju važno je upozoriti i na otvorena pitanja čija praktična implikacija tek slijedi. Stoga je cilj ovog rada uputiti na institut europskoga istražnog naloga koji je u hrvatsko kazneno zakonodavstvo, u skladu s Direktivom 2014/41/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. godine o europskome istražnom nalogu u kaznenim stvarima, uveden Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije u listopadu 2017. godine, a on je u aplikativnom smislu i novi institut u pravnim sustavima drugih država članica. Upućujući na cilj i sadržaj tog instrumenta te preliminarna očekivanja od njegove implementacije u kazneno zakonodavstvo Hrvatske, ali i drugih država članica, preko tog se instrumenta radom ističe uloga Hrvatske ne samo kao adresata nego i kao kreatora i sunositelja politike Europske unije. Europski je istražni nalog nakon implementacije europskoga uhiđenog naloga nastavak nastojanja harmonizirana djelovanja pravosudnih tijela država članica Europske unije u kaznenom postupku u cilju pribavljanja dokaza posebnim istražnim mjerama. Premda njegove implikacije tek slijede, u radu se prikazuju sve njegove prednosti i nedostatci.

Ključne riječi: europski istražni nalog, pravosudna suradnja, provođenje dokazne radnje, država izdavateljica, država izvršiteljica

dr. sc. Ivan Tot, poslijedoktorand

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

DEKODIFIKACIJA OBVEZNOG PRAVA I PРАВNA STEČEVINA EUROPSKE UNIJE

U državama koje pripadaju građanskopravnoj tradiciji usklađivanje s pravnom stečevinom Europske unije jedan je od čimbenika dekodifikacije građanskog prava, procesa stvaranja znatna broja posebnih propisa kojima se uređuju odnosi prethodno uređeni odredbama građanskih zakonika. U pojedinim europskim državama zamjetan je i trend rekodifikacije koji se ponajviše očituje u donošenju novih građanskih zakonika. Iako hrvatsko građansko pravo nije kodificirano u građanskom zakoniku, pojedine temeljne propise može se označiti kodifikacijama sastavnih dijelova građanskog prava. Novim Zakonom o obveznim odnosima iz 2005. godine kao kodifikacijom obveznog prava nastojalo se u hrvatsko obvezno pravo transponirati i direktive Europske unije koje ciljaju prema harmonizaciji određenih aspekata pojedinih obveznopравnih odnosa na području Europske unije. Pojedine su od tih direktiva poslije preinačene, a usklađivanje hrvatskoga obveznog prava s preinakama tih direktiva te s novim direktivama Europske unije provedeno je, umjesto odredbama Zakona o obveznim odnosima, odredbama posebnih propisa. Osim što takva dekodifikacija hrvatskoga obveznog prava narušava koherentnost pravnog sustava, ona ugrožava i pravnu sigurnost, posebno u slučajevima konkurencije posebnih propisa i Zakona o obveznim odnosima koji su nastali zbog djelomičnog izdvajanja materije uređene Zakonom o obveznim odnosima u posebne propise. Rad se kritički osvrće na uzroke i posljedice dekodifikacije obveznog prava koja je provedena novelama Zakona o obveznim odnosima iz 2011., 2015. i 2018. godine. Također, upozorava na pojedine primjere tzv. pozlaćivanja direktiva pri njihovu transponiranju u hrvatsko obvezno pravo kao i na slučajeve ignoriranja tumačenja transponiranih direktiva koje je u svojim presudama dao Europski sud.

Ključne riječi: obvezno pravo, dekodifikacija, transponiranje direktive, građanski zakonik

doc. dr. sc. Iva Tuhtan Grgić

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

IZAZOV USKLAĐIVANJA MATERIJE GOSPODARSKOG KORIŠTENJA POMORSKOG DOBRA S EUROPSKIM PRAVOM

Pomorsko je dobro prema odredbama Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama opće dobro od interesa za Republiku Hrvatsku, namijenjeno, u prvom redu, općoj upotrebi. Istodobno je ono izniman potencijal za obavljanje različitih gospodarskih djelatnosti: pružanje usluga, obavljanje radova i/ili iskorištavanje samog resursa. Gospodarsko je korištenje pomorskog dobra moguće isključivo na temelju koncesije i koncesijskog odobrenja, instituta koji su regulirani istim zakonom. Navedeni je Zakon neusklađen, međutim, sa Zakonom o koncesijama kojim je u hrvatsko pravo implementirana Direktiva 2014/23/EU o dodjeli ugovora o koncesiji. Osim toga, prema obama zakonima koncesijama se nazivaju i neka ovlaštenja za obavljanje usluga koja prema pravu Unije nisu koncesije, nego su regulirana odredbama Direktive 2006/123/EZ o uslugama na unutarnjem tržištu (tzv. Bolkesteinova direktiva), koja je također implementirana u hrvatsko pravo. Upravo je Sud Europske unije u predmetima C-458/14 i C-67/15 upozorio na važnost razgraničenja područja primjene pravila o koncesijama za usluge od područja primjene pravila o ovlašćivanju za obavljanje djelatnosti na pomorskom dobru.

Budući da je za sve one koji primjenjuju pravila vezana za gospodarsko korištenje pomorskog dobra nastala obveza da cjelokupno hrvatsko pravo (a time i Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama) tumače tako da se ostvare cilj i svrha navedenih direktiva, cilj je rada dati prikaz nedostataka povezanih s implementacijom predmetnih direktiva i posljedične pogrešne primjene europskog prava. Navedeni nedostaci upućuju na to da i nakon pet godina članstva u Uniji nailazimo na neuvažavanje zakonodavnih obveza potpunog, pravovremenog i točnog preuzimanja direktiva u nacionalno zakonodavstvo kao i neuvažavanje obveze provedbenih tijela da nacionalno zakonodavstvo interpretiraju u skladu s pravom Europske unije. Postojeća pravna regulativa rezultira stanjem pravne nesigurnosti koje se negativno odražava na sve adresate norma, davatelje koncesije i koncesionare (stvarne i potencijalne), a time i na atraktivnost toga strateškog gospodarskog resursa za potencijalne investitore. To je ujedno kršenje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz odredaba Ugovora o funkcioniranju Europske unije i Ustava Republike Hrvatske.

Ključne riječi: pomorsko dobro, koncesija, ovlast za obavljanje usluga, pružanje usluga, načelo sukladnog tumačenja

dr. sc. Kristian Turkalj

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske

PRAKSA SUDA EUROPSKE UNIJE U POGLEDU ČUVANJA PODATAKA (*DATA RETENTION*)

Pravno uređenje područja zadržavanja telekomunikacijskih podataka već je nekoliko godina jedno od najaktualnijih pitanja u Europskoj uniji vezano za postizanje ravnoteže između osiguravanja sigurnosti poduzimanjem mjera borbe protiv terorizma i organiziranog kriminala te osiguranja zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nakon terorističkih napada u SAD-u i Europi početkom 2000-ih pokazala se potreba za uvođenjem obveze prikupljanja i zadržavanja podataka elektroničke komunikacije radi učinkovitije borbe protiv terorizma i teških kaznenih djela. Zakonodavne inicijative na razini Europske unije rezultirale su donošenjem propisa kojima se postavlja okvir režima zadržavanja podataka. Nesporno je da je zadržavanje podataka elektroničke komunikacije iznimno korisno i učinkovito sredstvo za sprječavanje, otkrivanje, istraživanje i progon kaznenih djela. No, ono je istodobno iznimno invazivno zadiranje u temeljna prava i slobode pojedinaca. Posebice zadire u pravo na privatnost te pravo na slobodu izražavanja zajamčena Poveljom o temeljnim pravima. Sud Europske unije u svojim je presudama *Digital Rights i Tele2* upozorio na kršenje temeljnih prava u europskim i nacionalnim propisima koji se odnose na zadržavanje podataka. Analiziraju se dosezi predmetnih presuda na nacionalno zakonodavstvo te se analiziraju ključni standardi zaštite ljudskih prava u smislu zadržavanja podataka na koje je upozorio Sud Europske unije u svojim odlukama. Nakon presuda Suda Europske unije države članice Europske unije, uključujući i Hrvatsku, našle su se pred velikim izazovom unaprjeđenja pravnog okvira zadržavanja podataka. U tom se smislu analizira relevantni domaći pravni okvir kao i potreba preispitivanja pojedinih rješenja radi potpune usklađenosti sa zahtjevima i kriterijima koje je postavio Sud Europske unije.

Ključne riječi: zadržavanje telekomunikacijskih podataka (*data retention*), borba protiv terorizma, Sud Europske unije, temeljna prava i slobode, elektronička komunikacija

dr. sc. Danijela Vrbljanac

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

PRAVO MJERODAVNO ZA POVREDE PRAVA OSOBNOSTI U NOVOM ZAKONU O MEĐUNARODNOM PRIVATNOM PRAVU: JE LI PRIHVAĆENO RJEŠENJE NAJBOLJE

Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (Uredba Rim II) jedan je od najvažnijih izvora europskoga međunarodnog privatnog prava koji sadržava pravila o mjerodavnom pravu za izvanugovorne obveze. Zbog nemogućnosti pronalaska kompromisa oko odgovarajuće poveznice za povrede prava osobnosti u zakonodavnom postupku donošenja Uredbe Rim II, europski zakonodavac odlučio je isključiti povrede prava osobnosti iz polja primjene Uredbe Rim II. Budući da to pitanje nije uređeno relevantnim izvorom europskoga međunarodnog privatnog prava, sudovi svake države članice Europske unije primjenjuju nacionalna kolizijska pravila. U Republici Hrvatskoj krajem 2017. godine donesen je novi Zakon o međunarodnom privatnom pravu koji će na snagu stupiti u siječnju 2019. godine. Hrvatski je zakonodavac u novom Zakonu odlučio proširiti primjenu Uredbe Rim II i na ona pitanja koja su isključena iz njezina polja primjene, što za posljedicu ima činjenicu da će se na hrvatskim sudovima pravo mjerodavno za povrede prava osobnosti određivati prema općoj odredbi Uredbe Rim II koja se temelji na poveznici mjesta nastanka izravne štete. Iz navedenoga razvidan je utjecaj europskoga prava na hrvatsko međunarodno privatno pravo, ne samo u slučajevima koji ulaze u polje primjene izvora europskoga međunarodnog privatnog prava nego i u slučajevima koji samim tim izvorima nisu pokriveni. Cilj je ovoga rada ispitati je li pristup prihvaćen u novom Zakonu o međunarodnom privatnom pravu najbolji izbor za slučajeve povrede prava osobnosti, posebice imajući u vidu polemike koje su se vodile oko adekvatnosti poveznice mjesta nastanka štete za te kategorije predmeta tijekom zakonodavnog postupka donošenja Uredbe Rim II.

Ključne riječi: Europska unija, kolizijska pravila, međunarodno privatno pravo, mjerodavno pravo, prava osobnosti

prof. dr. sc. Budislav Vukas, ml.

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

Tomislav Dagen

POČECI DUGOG (KAMENITOG) PUTOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE PREMA EUROPSKOJ UNIJI – 1990., 1991., – PRAVNOPOVIJESNA GLEDIŠTA

Procesi pristupa Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije iznimno su kompleksni i vrlo specifični u odnosu na većinu država srednjoeuropskog i jugoistočnoeuropskog prostora. U usporedbi s državama članicama koje su Europskoj uniji pristupale u veliku proširenju 2004. te 2007. Republika Hrvatska susretala se s mnogim bitno drukčijim izazovima pa su se njezinu pristupanju dodjeljivali atributi kao „dugo putovanje“ (M. Staničić), „kamenito putovanje – *Steiniger Weg*“ (G. Sander, B. Vukas, ml.) i drugi.

Pristupanje Republike Hrvatske euroatlantskim integracijama i njezin povratak u zapadnoeuropski civilizacijski krug bio je cilj gotovo svih novoformiranih političkih stranaka i intelektualnih krugova 1990. kao i novog vodstva Republike Hrvatske izabrana na prvom sjednici višestranačkog Sabora 30. svibnja 1990.

Jugoslavenska kriza te sve otvorenija velikosrpska agresija i rat protiv Republike Hrvatske bitno će determinirati odnose Republike Hrvatske i tadašnje Europske ekonomske zajednice. Tako će sadržaj njihovih početnih odnosa biti poglavito uvjetovan pokušajima Europske ekonomske zajednice i drugih europskih organizacija za ublažavanje krize, nastojanja posredovanja u prvim oružanim sukobima i doprinosa uspostavi mira u vremenu otvorene agresije koja će prijetiti opstanku države.

U radu se preko pravnih izvora institucija Europske ekonomske zajednice, određena tadašnjega europskog prava te međunarodnog prava analiziraju počeci odnosa Republike Hrvatske i Europske ekonomske zajednice, napose nakon proglašenja državne neovisnosti 8. listopada 1991. Cilj je istraživanja rasvijetliti ulogu Europske ekonomske zajednice u ovim vrlo specifičnim bilateralnim odnosima i ocijeniti važnost tih zbivanja za kreaciju daljnjih odnosa, napose nakon međunarodnog priznanja Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Europska ekonomska zajednica, euroatlantske integracije

doc. dr. sc. Sandra Winkler

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

IMOVINSKI ODNOSI U OBITELJI: NACIONALNA PRAVNA RJEŠENJA I EUROPSKI TRENDovi

U hrvatskom i u europskom pravu bilježi se rastući interes za pravna pitanja koja proizlaze iz uređenja imovinskih odnosa u obitelji. U ovom se radu ponajprije analizira uređenje imovinskih odnosa u braku, u izvanbračnim zajednicama te u životnim partnerstvima osoba istog spola u hrvatskome obiteljskom pravu s ciljem definiranja zakonodavnog okvira. Nadalje, odgovara se na pitanje jesu li na imovinsko-pravna rješenja djelovala određena poredbena pravna rješenja i/ili izvori *soft law* poput načela europskoga obiteljskog prava u području imovinskih odnosa bračnih drugova. Na temelju pronađenih odgovora sistematiziraju se prednosti i nedostaci postojećega domaćeg zakonodavnog okvira u kontekstu imovinskih odnosa u obitelji te razmatra domaću sudsku praksu i doktrinu.

U drugom se dijelu rada analizira pitanje kako bi sekundarno pravo Europske unije moglo utjecati na domaće obiteljsko pravo nakon što se u Republici Hrvatskoj budu primjenjivale Uredba Vijeća (EU) 2016/1103 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima i Uredba Vijeća (EU) 2016/1104 o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava. U svjetlu tih normativnih novina proučava se (k)ako će se promijeniti tumačenje pojmova i definicija određenih instituta obiteljskog prava zbog primjene tih akata sekundarnog prava Europske unije. Budući da su Uredbe orijentirane na rješavanje kolizijskopravnih aspekata imovinskih odnosa u obitelji, one ne nude odgovore glede materijalnopravnog tumačenja određenih pojmova, odnosno to prepuštaju pojedinačnim pravnim sustavima. Stoga se posebna pozornost posvećuje smjerovima tumačenja određenih pojmova uređaba, osobito onih koji se razlikuju od obiteljskopravnih rješenja u domaćem zakonodavstvu.

Ključne riječi: obiteljsko pravo, imovinski odnosi, bračni drugovi, izvanbračni drugovi, životni partneri, Uredba Vijeća (EU) 2016/1103, Uredba Vijeća (EU) 2016/1104

prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

POREZNI PREDMETI U POSTUPCIMA PRED EUROPSKIM SUDOM – HRVATSKI IZAZOVI I MOGUĆA RJEŠENJA

Velik utjecaj europskog zakonodavstva na nacionalne porezne propise u tradicionalno nacionalnome pravnom području u kojem je suverenitet od posebna značenja otvara pitanja primjene instituta prethodnog postupka, a kojim se omogućava pristup nacionalnih tijela Europskom sudu. Dok se na poredbenoj razini bilježi povećanje broja nacionalnih sudova koji imaju pravo uputiti pitanje Europskom sudu, još je aktualnije pitanje obraćanja nacionalnih sudova u poreznim predmetima Europskom sudu. Sudovi država članica Europske unije imaju bogatu praksu obraćanja Europskom sudu u poreznim pitanjima, dok je upitno postojanje takve prakse na hrvatskoj razini. Pravna regulacija u području oporezivanja obilježena je promjenama pod utjecajem europskog zakonodavstva, dok se u radu obrađuju tematika i pitanja promjene upravnih i sudskih praksi primjene tih propisa te eventualnih čimbenika promjena ili pak razloga neobraćanja hrvatskih nacionalnih sudova Europskom sudu kada je riječ o poreznim predmetima.

Ključne riječi: porezni predmeti, hrvatska poreznosudska praksa, Europski sud, prethodni postupak, tumačenje europskog prava

izv. prof. dr. sc. Mirela Župan

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

50 GODINA EUROPSKE PRAVOSUDNE SURADNJE U GRAĐANSKIM STVARIMA – 5 GODINA HRVATSKE PRIMJENE

Načelo uzajamnog povjerenja te njegove sveobuhvatne implikacije na sustav slobodnog kretanja odluka izazov su starim i novim članicama Europske unije. Ovaj rad analizira okvire europske pravosudne suradnje u građanskim stvarima te ih stavlja u kontekst hrvatskih prilika i prakse. Sastoji se od tri veće cjeline s pripadajućim potpoglavljima.

Prvi dio razmatra sustav koji datira od 1968., kad je prihvaćena Briselska konvencija o nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Nakon tri su desetljeća Amsterdamskim ugovorom države članice povjerile nadležnost za donošenje sekundarnog zakonodavstva u prekograničnim građanskim stvarima Europskoj uniji. Time je otvoren prostor sveobuhvatnu razvoju međunarodnoga privatnog prava Europske unije. Bogat korpus uredaba obuhvaća područja međunarodno obilježenih građanskih i trgovačkih stvari, razvoda braka, roditeljske odgovornosti, uzdržavanja, nasljeđivanja, bračne stečevine i imovine registriranih partnera. Preuzimanjem vanjskih ovlasti u tim pravnim stvarima Europska unija nadopunjuje sustav međunarodnim sporazumima s trećim državama. Tumačeći uredbe i sporazume, Sud Europske unije u pet je desetljeća razvio bogatu praksu. Svi ti izvori prava i praksa čine pravnu stečevinu koju se Hrvatska obvezala primjenjivati.

Drugi dio rada obrađuje hrvatski pravni poredak i pravila koja su do ulaska u Europku uniju regulirala to područje kao i način na koji su ona derogirana preuzimanjem pravne stečevine. Navode se implementacijski propisi te se propituje mjeru u kojoj je programskim dokumentima i politikama razvoja pravosuđa Hrvatska pripremala dionike procesa na promjenu pravnog režima.

Treći dio rada analizira stanje hrvatske pravne prakse u primjeni pravne stečevine iz domene međunarodnoga privatnog prava u proteklome petogodišnjem razdoblju. Analizom dostupne prakse hrvatskih sudova i javnih bilježnika kao i spoznajama proizišlim iz već provedenih istraživanja (npr. projekti UNALEX, EUFam>s, znanstvene publikacije) smjera se izdvojiti temeljne probleme u pravilnoj recepciji pravne stečevine. Budući da je hrvatska znanstvena produkcija novijega datuma skromna, ovaj će rad osigurati recentnu i aktualnu sliku europskih standarda i hrvatske prakse, što može biti temelj za nova ciljana znanstvena istraživanja te edukacije u pravosuđu.

Ključne riječi: europska pravosudna suradnja u građanskim stvarima, Europska unija, međunarodno privatno pravo Europske unije, Republika Hrvatska, pravna praksa

